

**การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญเพื่อเปรียบเทียบ
การศึกษาวิจัยในระดับชาติและนานาชาติในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2015 – 2019
ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 สำหรับการระบุช่องว่าง
ทางวิชาการของการวิจัยในอนาคต**

**A Systematic Literature Review of Cruise Tourism Comparing with National
and International Research in 2015 – 2019 before COVID-19 Pandemic for
Indicating Academic Gap of Future Research**

ธนพล รุ่งเรือง^{1*}

Tanapon Rungroueng

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปรูปแบบ (Theme) การศึกษาวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญในช่วง ค.ศ. 2015 – 2019 ที่ผ่านมา ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในฐานข้อมูลการวิจัยระดับนานาชาติ (Web of Science – ISI SSCI) และเปรียบเทียบการวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยกับการศึกษาวิจัยในระดับนานาชาติ เพื่อระบุช่องว่างทางวิชาการ (Academic Gap) ของการวิจัยในอนาคต โดยใช้การศึกษาด้วยกระบวนการสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Literature Review) ผลการศึกษาทำให้สามารถจำแนกรูปแบบ (Theme) แบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การวิจัยผู้บริโภคหรืออุปสงค์การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Customer Research) 2) การวิจัยฝั่งอุปทานการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Supply-Side Research) 3) การวิจัยสายการเดินทางเรือสำราญ (Cruise Ships Research) 4) การวิจัยในภาพรวมของอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Overview Research) และ 5) การวิจัยการจัดการบุคลากรในอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Employee Management Research) สำหรับการศึกษาวิจัยในประเทศไทยยังขาดการศึกษาในบริบทของภาพรวมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญที่ใช้แนวคิดทั้งฝั่งอุปสงค์และอุปทานอย่างครอบคลุมในทุกมิติ เพื่อยกระดับเป็นนโยบายในการพัฒนาระดับประเทศต่อไป

คำสำคัญ: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ การท่องเที่ยวเรือสำราญ ช่องว่างทางวิชาการ

Abstract

The purpose of this study is to summarize the themes of research studies conducted in the context of cruise tourism in the period of 2015-2019 prior to the epidemic situation of COVID- 19 in the international research database (Web of Science – ISI SSCI) and compare research in the context of cruise tourism in Thailand with international research studies to identify academic gaps for future research by using a Systematic Literature Review (SLR) synthesis process. The study results can be classified into the 5 main themes,

¹นักวิชาการอิสระ

*Corresponding Author e-mail: aj.tanaponr@gmail.com, ajtanapon_ku@yahoo.com

which are as follows: 1) Customer Research, 2) Supply-Side Research, 3) Cruise Ships Research, 4) Overview Research, and 5) Employee Management Research. For research studies in Thailand, there is still a lack of study in the context of the overview in the cruise tourism development that uses the concept of both the supply and demand side in all dimensions to upgrade to a policy for further national development.

Keywords: A Systematic Literature Review Cruise Tourism Academic Gap

บทนำ

การท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นรูปแบบการคมนาคม (การเดินทางท่องเที่ยว) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งรวมการคมนาคมขนส่งผู้โดยสารและจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน (Kizielewicz, 2012; UNWTO, 2012a) ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ความบันเทิงบนเรือสำราญ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพักผ่อน โครงสร้างพื้นฐาน และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฝั่ง (Gibson, 2006; Monpanthong & Choibamroong, 2016) งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่า การท่องเที่ยวเรือสำราญเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางที่คำนึงถึงความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และความปลอดภัยเป็นสำคัญในระดับแรก รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกบนเรือและกิจกรรมบนฝั่ง (Dowling, 2006; European Commission, 2009; Gibson, 2006; Kizielewicz, 2012; Ogawa, Tanase, Nagayama, Higuchi, & Yoshida, 2009; UNWTO, 2012a; Willis, 2012) โดยเรือสำราญทำหน้าที่เป็นพาหนะในการรับส่งผู้โดยสารจากท่าเรือหลัก (Home Port) เพื่อไปเยี่ยมชมท่าเรือแวะพัก (Port of Call) ต่างๆ ตามจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่กำหนดไว้ตามตารางการเดินทางเรือและตารางเวลา (Monpanthong & Choibamroong, 2016)

การท่องเที่ยวเรือสำราญจึงกลายเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการอีกรูปแบบหนึ่งในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาและได้มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจเรือสำราญเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในช่วง ค.ศ. 1960 ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 การท่องเที่ยวเรือสำราญได้เป็นที่นิยมอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอเมริกันและชาวยุโรป (M. X. Liu, 2006) ในปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบนี้มีความสำคัญมากขึ้น โดยมีแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง Cruise Lines International Association หรือ CLIA ได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020 ถ้าไม่เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จะมีนักท่องเที่ยวเรือสำราญเพิ่มขึ้นถึง 32 ล้านคน (UNWTO, 2016) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโต คือ คุณภาพการบริการและชื่อเสียงของการท่องเที่ยวเรือสำราญ นอกจากนี้ ความหรูหรา เอกลักษณ์เฉพาะตัว ความสะดวกสบาย ความคุ้มค่าเงิน ความปลอดภัย ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งประสบการณ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เลือกการท่องเที่ยวเรือสำราญ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเรือสำราญไม่เพียงสร้างผลประโยชน์ให้กับสายการเดินทางเรือเท่านั้นแต่ยังสร้างประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับการท่องเที่ยวเรือสำราญในจุดหมายปลายทางต่างๆ ทั้งการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่แหล่งท่องเที่ยว (Jones, 2011)

แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ทำให้อุตสาหกรรมเรือสำราญหยุดชะงักทั้งระบบ ธุรกิจสายการเดินทางเรือต้องหยุดการเดินทาง และพยายามปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในภาวะวิกฤตนี้ ซึ่งในช่วงที่หยุดชะงักนี้เองทำให้อุตสาหกรรมเรือสำราญจำเป็นต้องกลับมาให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยในอดีต เพื่อเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

โดยการถอดบทเรียนจากผลการศึกษาวิจัย ซึ่งจะช่วยให้ช่วยสามารถขยายภาพมุมมองจากในอดีตเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคตภายใต้วิกฤตการณ์ครั้งนี้

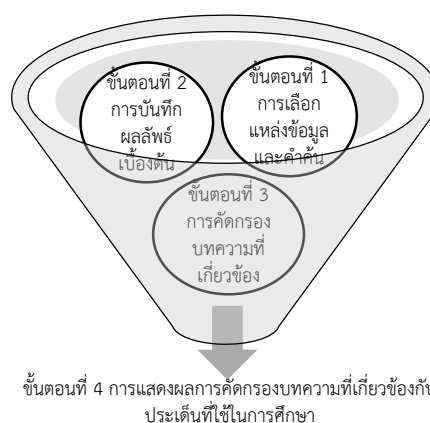
ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงนำหลักการทางวิชาการมาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้จากการวิจัยที่ผ่านมาในอดีตผ่านกระบวนการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Literature Review (SLR)) เพื่อสังเคราะห์และสรุปรูปแบบ (Theme) การศึกษาวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญในช่วง ค.ศ. 2015 – 2019 ที่ผ่านมานิฐานข้อมูลการวิจัยระดับนานาชาติ และนำมาเปรียบเทียบการวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย เพื่อเสนอแนะช่องว่างทางวิชาการ (Academic Gap) ของการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญ
2. เพื่อสรุปรูปแบบ (Theme) การศึกษาวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญในช่วง ค.ศ. 2015 – 2019 ที่ผ่านมานิฐานข้อมูลการวิจัยระดับนานาชาติ (Web of Science – ISI SSCI)
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยกับการศึกษาวิจัยในระดับนานาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อสังเคราะห์งานวิจัยในอดีต ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 – 2019 เพื่อให้เห็นช่องว่างทางวิชาการ ด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Literature Review (SLR)) โดยทำการสืบค้นข้อมูลการเผยแพร่ผลการวิจัยในวารสารทางวิชาการระดับนานาชาติผ่านฐานข้อมูล Web of Science (ISI) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยกำหนดดัชนีในการสืบค้นด้วย Social Sciences Citation Index (SSCI) เพื่อกำหนดการศึกษาวิจัยในบริบทที่เกี่ยวข้องเท่านั้น นอกจากนี้ยังกำหนดคำค้นในประเด็นการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) ที่อยู่ในประเภท (Categories) ของ “Hospitality Leisure Sport and Tourism” ซึ่งเป็นบริบทในการศึกษา โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพขั้นตอนกรอบแนวคิดการศึกษาได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา (กระบวนการในการคัดเลือกบทความและการดำเนินการศึกษา)

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา (กระบวนการในการคัดเลือกบทความและการดำเนินการศึกษา) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกฐานข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับในการสืบค้นในระดับสากล ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ใช้ฐานข้อมูล Web of Science (ISI) จากนั้นกำหนดขอบเขตดัชนี Social Sciences Citation Index (SSCI) โดยใช้ประเด็นในการสืบค้นจากคำสำคัญ (Keyword) คำว่า การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) และเลือกประเภทบริบท (Scope of Categories) ในการศึกษาเฉพาะ “Hospitality Leisure Sport and Tourism” โดยเลือกศึกษาจากบทความที่มีการเผยแพร่ระหว่างปี ค.ศ. 2015 – 2019 ผลจากการคัดเลือกบทความในขั้นตอนที่ 1 ทำให้ในขั้นตอนที่ 2 แสดงผลการสืบค้นบทความที่มีความเกี่ยวข้องทั้งหมดจำนวน 101 บทความ จาก 22 วารสาร (รายละเอียดดังตารางที่ 1) ขั้นตอนที่ 3 ทำการคัดกรองบทความ เพื่อสังเคราะห์ออกมาเป็นประเด็นต่างๆ และขั้นตอนที่ 4 สามารถแสดงผลการคัดเลือกบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 101 บทความ เพื่อสังเคราะห์การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญ และสรุปรูปแบบ (Theme) การศึกษาวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญ ในช่วง ค.ศ. 2015 – 2019 ที่ผ่านมา ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในฐานะข้อมูลการวิจัยระดับนานาชาติ อีกทั้งเพื่อนำเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจัดทำการศึกษาเปรียบเทียบการวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยกับการศึกษาวิจัยในระดับนานาชาติดังวัตถุประสงค์การศึกษาที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากกระบวนการศึกษาด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (A Systematic Literature Review (SLR)) สามารถแสดงผลการศึกษา โดยการสังเคราะห์วรรณกรรมและสรุปประเด็นการศึกษาในเบื้องต้นซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนวารสารและบทความจากการสืบค้นในขั้นตอนที่ 1

ชื่อวารสาร	ควอร์ไทล์ (ISI Quartile)	จำนวน บทความ
Tourism Management	ISI Q1	16
Current Issues in Tourism	ISI Q1	13
Tourism Economics	ISI Q4	8
International Journal of Tourism Research	ISI Q2	7
Journal of Travel & Tourism Marketing	ISI Q1	7
Tourism Geographies	ISI Q2	7
Journal of Sustainable Tourism	ISI Q1	6
Tourism Management Perspectives	ISI Q2	6
International Journal of Hospitality Management	ISI Q1	5
International Journal of Contemporary Hospitality Management	ISI Q1	4
Journal of Destination Marketing & Management	ISI Q1	3

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนวารสารและบทความจากการสืบค้นในขั้นตอนที่ 1 (ต่อ)

ชื่อวารสาร	ควอร์ไทล์ (ISI Quartile)	จำนวน บทความ
Journal of Travel Research	ISI Q1	3
Tourist Studies	ISI Q3	3
Annals of Tourism Research	ISI Q1	2
Asia Pacific Journal of Tourism Research	ISI Q3	2
Journal of Tourism and Cultural Change	ISI Q3	2
Tourism Review	ISI Q4	2
Journal of Hospitality & Tourism Research	ISI Q1	1
Journal of Outdoor Recreation and Tourism Research Planning and Management	ISI Q3	1
Journal of Vacation Marketing	ISI Q3	1
Leisure Studies	ISI Q3	1
Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism	ISI Q2	1
รวม		101

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนงานวิจัย 5 ปีย้อนหลัง (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 – 2019) พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ดังตารางที่ 2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากอุตสาหกรรมเรือสำราญจะเติบโตอย่างต่อเนื่องมาหลายทศวรรษแล้ว อีกฝั่งในด้านวิชาการยังให้ความสนใจกับประเด็นด้านการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) และมีจำนวนงานวิจัยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน โดยพิจารณาเป็นรายปีจะเห็นว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 เป็นต้นมา มีจำนวนงานวิจัยในประเด็นด้านการท่องเที่ยวเรือสำราญที่ตีพิมพ์ลงในวารสารทางวิชาการเพียง 12 เรื่องเท่านั้น จนมาถึงปี ค.ศ. 2019 ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 จะเกิดขึ้น มีจำนวนการตีพิมพ์เพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่าตัวจากปี ค.ศ. 2015 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนบทความที่ตีพิมพ์ลงใน 22 วารสารทางวิชาการระหว่างปี ค.ศ. 2015 – 2019

ชื่อวารสาร	ปี					รวม
	2015	2016	2017	2018	2019	
Tourism Management	2	5	1	7	1	16
Current Issues in Tourism	4	1	1	3	4	13
Tourism Economics		2	2	1	3	8
International Journal of Tourism Research	2	1	2	1	1	7
Journal of Travel & Tourism Marketing	1	3		2	1	7
Tourism Geographies	1	1			5	7
Journal of Sustainable Tourism		4	1		1	6

ตารางที่ 2 จำนวนบทความที่ตีพิมพ์ลงใน 22 วารสารทางวิชาการระหว่างปี ค.ศ. 2015 – 2019 (ต่อ)

ชื่อวารสาร	ปี					รวม
	2015	2016	2017	2018	2019	
Tourism Management Perspectives	1	1	1		3	6
International Journal of Hospitality Management				4	1	5
International Journal of Contemporary Hospitality Management		1	1		2	4
Journal of Destination Marketing & Management				2	1	3
Journal of Travel Research	1				2	3
Tourist Studies			2		1	3
Annals of Tourism Research			1		1	2
Asia Pacific Journal of Tourism Research				1	1	2
Journal of Tourism and Cultural Change					2	2
Tourism Review		1		1		2
Journal of Hospitality Tourism Research					1	1
Journal of Outdoor Recreation and Tourism Research Planning and Management					1	1
Journal of Vacation Marketing					1	1
Leisure Studies					1	1
Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism			1			1
ยอดรวมสะสม	12	20	13	22	34	101

และเมื่อศึกษาถี่กลงไปถึงขอบเขตของการวิจัยที่เกิดขึ้นภายในช่วง 5 ปีดังกล่าว สามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก โดยมีประเด็นที่ทำการศึกษามากที่สุดคือด้านการวิจัยผู้บริโภคหรืออุปสงค์ การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Customer Research) รองลงมาคือด้านการวิจัยฝั่งอุปทานการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Supply-Side Research) ด้านการวิจัยสายการเดินทางเรือสำราญ (Cruise Ships Research) ด้านการวิจัยในภาพรวมของอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Overview Research) และด้านการวิจัยการจัดการบุคลากรในอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Employee Management Research) ตามลำดับ และสามารถแสดงประเด็นในการศึกษาย่อยๆ ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเด็นในการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเรือสำราญ

ประเด็นหลัก (จำนวน)	ประเด็นย่อย (จำนวน)	แหล่งอ้างอิง
Customer Research (45)	Expenditure, Spending Pattern, and Willingness-To-Pay (10)	(Brida, Bukstein, & Tealde, 2015; Brida, Lanzilotta, Moreno, & Santinaque, 2018; Cardenas-Garcia, Pulido-Fernandez, & Pulido-Fernandez, 2016; J. M. Chen, Zhang, & Nijkamp, 2016; Larsen & Wolff, 2016; M. K. Lee & Yoo, 2015; Marksel, Tominc, & Bozicnik, 2017; Pino & Tovar, 2019; Stangl, Prayag, & Polster, 2019; Thureau, Seekamp, Carver, & Lee, 2015)
	Cruise Passenger Behavior (8)	(Buzova, Sanz-Blas, & Cervera-Taulet, 2019; Cooper, Holmes, Pforr, & Shanka, 2019; De Cantis, Ferrante, Kahani, & Shoval, 2016; Ferrante, De Cantis, & Shoval, 2018; Jirasek & Hurych, 2019; Kang, Manthiou, Kim, & Hyun, 2016; Paananen & Minoia, 2019; Sanz-Blas, Buzova, & Carvajal-Trujillo, 2017)
	Customer Loyalty (7)	(Ahn, 2019; Han et al., 2019; Han & Hyun, 2019; Ozturk & Gogtas, 2016; Penco, Profumo, Remondino, & Bruzzi, 2019; Satta, Parola, Penco, & Persico, 2015; Zhang, Ye, Song, & Liu, 2015)
	Cruising Experience (6)	(Hung, 2018; Radic, 2019; Sanz-Blas & Buzova, 2016; Sanz-Blas, Buzova, & Carvajal-Trujillo, 2019; Tao & Kim, 2019; Yin & Poon, 2016)
	Customer satisfaction (2)	(Castillo-Manzano & Lopez-Valpuesta, 2018; Lemmetyinen, Dimitrovski, Nieminen, & Pohjola, 2016)
	Cruise Branding (2)	(Ahn & Back, 2019; Sun, Kwornik, & Gauri, 2018)
	Perception (2)	(Le & Arcodia, 2018; Lyu, Hu, Hung, & Mao, 2017)
	Motivation (2)	(Dai, Hein, & Zhang, 2019; Whyte, 2017)
	Crisis Management (2)	(Liu-Lastres, Schroeder, & Pennington-Gray, 2019; B. J. Liu, Pennington-Gray, & Krieger, 2016)
	Over Tourism (1)	(Jacobsen, Iversen, & Hem, 2019)
	Sense of Responsibility (1)	(Walker & Moscardo, 2016)
	Cross Views (1)	(Lebrun, 2015)
Supply-Side Research (35)	Twitter Data (1)	(Park, Ok, & Chae, 2016)
	Destination Management (11)	(C. A. Chen, 2016; Dawson, Stewart, Johnston, & Lemieux, 2016; Del Chiappa & Abbate, 2016; Gutberlet, 2019; Jordan, 2015; Lamers & Pashkevich, 2018; Nelson, 2019; Perea-Medina, Rosa-Jimenez, & Andrade, 2019; Robles, Galvao, & Pereira, 2015; Wall-Reinius, Ioannides, & Zampoukos, 2019; Whyte, 2018)
	Positive and Negative Impact on Destination (10)	(Castillo-Manzano, Lopez-Valpuesta, & Alanis, 2015; J. M. Chen, Petrick, Papathanassis, & Li, 2019; Del Chiappa, Lorenzo-Romero, & Gallarza, 2018; Hillmer-Pegram, 2016; Jordan, Vogt, & DeShon, 2015; MacNeill & Wozniak, 2018; McFarlane-Morris, 2019; Skrede & Tveteraas, 2019; Vaya, Garcia, Murillo, Romani, & Surinach, 2018; D. B. Weaver & Lawton, 2017)

ตารางที่ 3 ประเด็นในการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเรือสำราญ (ต่อ)

ประเด็นหลัก (จำนวน)	ประเด็นย่อย (จำนวน)	แหล่งอ้างอิง
Supply-Side Research (35)	Sustainability and Green (5)	(Gossling, Scott, & Hall, 2015; Guerra & Dawson, 2016; Lasso & Dahles, 2018; Lin, Yu, & Chang, 2018; Van Bets, Lamers, & van Tatenhove, 2017)
	Cruise Port (4)	(Chaos, Roca, Marchan, & Conejo, 2018; Cusano, Ferrari, & Tei, 2017; Karlis & Polemis, 2018; Ma, Fan, & Zhang, 2018)
	Network and Inter-Alliances (2)	(C. H. Liu, 2018; Marcussen, 2017)
	Constraints (1)	(Tang, Weaver, Shi, Huang, & Liu, 2019)
	Slow Tourism (1)	(Losada & Mota, 2019)
	Residents' Perception (1)	(Martin, Moreira, & Roman, 2019)
Cruise Ships Research (12)	Product Development (3)	(Cashman, 2017; Nivias & Tsiotas, 2018; A. Weaver, 2019)
	Cruise Lines' Efficiency (2)	(Chang, Lee, & Park, 2017; S. Lee & Brezina, 2016)
	Corporate Social Responsibility (2)	(De Grosbois, 2016; Font, Guix, & Bonilla-Priego, 2016)
	Cruise Lines' Marketing (2)	(Tiago, Couto, Faria, & Borges-Tiago, 2018; Vanolo & Cattani, 2017)
	Cruise New Trend (1)	(Castillo-Manzano, Castro-Nuno, & Lopez-Valpuesta, 2018)
	Cruise Itinerary (1)	(J. M. Chen & Nijkamp, 2018)
Overview Research (7)	Liminality (1)	(Rink, 2020)
	Cruise Tourism Demand (2)	(Fernandez-Morales & Cisneros-Martinez, 2019; Gouveia, Rebelo, Lourenco-Gomes, & Guedes, 2017)
	Literature Review (2)	(Hung, Wang, Guillet, & Liu, 2019; Koseoglu, Okumus, Putra, Yildiz, & Dogan, 2019)
	Practice Theories (1)	(Lamers, van der Duim, & Spaargaren, 2017)
	Aggressive Hospitality (1)	(Sorokina, Wang, & Cobos, 2018)
	Current Issues (1)	(Papathanassis, 2019)
Employee Management Research (2)	Job Motivation (1)	(J. S. Chen & Wang, 2015)
	Cruise Ship Experience (1)	(Miles, 2019)

จากตารางที่ 3 จึงควรถูกนำมาปรับใช้เป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยในอนาคตครั้งต่อไป โดยจากการทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า งานวิจัยด้าน Supply-Side Research ในอดีตมีการศึกษาเรื่องอะไรบ้าง และในงานวิจัยในอนาคตควรมีการศึกษาประเด็นย่อยด้านการพัฒนาและการจัดการ Destination รวมทั้งด้าน Cruise Port เพื่อประเมินศักยภาพของประเทศไทยต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเรือสำราญว่าอยู่ในระดับใดตามมุมมองความคิดเห็นของฝั่ง Demand-Side หรือ Cruise Passenger โดยการสังเคราะห์ประเด็นในการศึกษาในอดีตทำให้สามารถระบุสมมติฐานความสัมพันธ์ และยึดโยงระดับอิทธิพลของแต่ละประเด็นที่ส่งผลต่อกันได้ของทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงใน

การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปในอนาคต โดยใช้ประเด็นจากตารางสังเคราะห์นี้เป็นประเด็นในการสืบค้นคำตอบให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้แต่ละด้านหรือแต่ละประเด็นประสบความสำเร็จ และนำผลการศึกษามาวิเคราะห์และสร้างเป็นนโยบายสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย โดยอาศัยประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยมาเป็นทิศทางในการกำหนดนโยบายให้ครอบคลุมในทุกองค์ประกอบและทุกมิติ

ตารางที่ 4 การจำแนกระเบียบวิธีวิจัยตามการศึกษา

ประเภทการวิจัย	วิธีการวิจัย	ความถี่
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative)	Survey	36
	Secondary data	13
	Experiment	3
การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative)	Secondary data	15
	Interview	11
	Multi-stage	6
	Observation	3
	Ethnography	1
การวิจัยผสมวิธี (Mixed)	Survey & Interview	6
	Survey & Secondary data	1
	Survey & Interview & Mindmaps	1
	Focus groups & Community meetings & Interviews & Survey	1
	Interviews & Secondary data & Survey & Case study	1
อื่นๆ (Other)	Literature review	3

และจากการสังเคราะห์งานวิจัย 5 ปีย้อนหลัง (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 – 2019) โดยศึกษาถึงการจำแนกระเบียบวิธีวิจัยตามการศึกษา (ดังตารางที่ 4) ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย พบว่า การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Approach of Mixed-Method) ยังมีจำนวนปริมาณงานวิจัยอยู่ค่อนข้างจำกัดและเป็นช่องว่างทางวิชาการของการศึกษาในอนาคต การวิจัยในครั้งต่อไปจึงควรนำ Approach of Mixed-Method ไปใช้ในการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) โดยใช้แบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อปิดช่องว่างทางวิชาการ (Academic Gap) และเติมเต็มในระเบียบวิธีการวิจัยที่ขาดนี้ให้มีการผลิตผลงานทางวิชาการออกมาให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการวิจัยในอนาคตจึงควรมีการประยุกต์ใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับความเหมาะสมของประเด็นในการศึกษา

ตารางที่ 5 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล	ความถี่
Regression Analysis	10
CFA	9
Descriptive	8
ANOVA	8
Cluster Analysis	7
SEM	5
PLS-SEM	5
EFA	3
Factor Analysis	3
PCA	2
Logistic Regression Analysis	2
Multinomial Logit Regression Analysis	2
Ordinary Least Square Model	2
Ordinary Least Squares Regression	2
MANOVA	1
ANCOVA	1
Hierarchical-Moderated Regression Analysis	1
Confidence-Interval	1
Monothetic Analysis	1
Hedonic Price Modeling (HPM) Analysis	1
Materiality Analysis	1
Shift-Share Technique Analysis	1
Canonical Correlation Analysis	1
T-tests	1
Chi-Squared Analysis	1
Gravity Model	1
Hybrid-Fuzzy Segmentation Analysis (Fuzzy-Hybrid Cluster)	1
Grey-Cloud Model	1
Efficacy Coefficient Method	1
Multidimensional Scaling (MDS) Analysis	1
Delphi	1
Fuzzy IPA	1
Non-Linear Regression	1
Meta-Analysis	1

ตารางที่ 5 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

การวิเคราะห์ข้อมูล	ความถี่
Meta-Regression	1
Fixed-Effects Model	1
Sobel-Goodman Mediation Tests	1
Big Data Analytics	1
CONCOR Analysis	1
Semantic Network Analysis	1

นอกจากการทบทวนวรรณกรรมโดยการจำแนกระเบียบวิธีวิจัยตามการศึกษา (Approach of Research Methods) แล้วนั้น ยังทำการสังเคราะห์วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งจำแนกออกได้ดังตารางที่ 5 เพื่อดูจำนวนการศึกษาที่มีอยู่ในอดีต โดยงานวิจัยในครั้งต่อไปควรมีเป้าหมายในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ (Academic Gap) เพื่อมาเติมเต็มในส่วนนี้อีกด้วย

ตารางที่ 6 การทบทวนวรรณกรรมจำแนกตามพื้นที่การศึกษา

	อเมริกาเหนือ	อเมริกาใต้	ยุโรป	แอฟริกา	เอเชีย	โอเชียเนีย	มากกว่า 1 ทวีป	ไม่ระบุสถานที่
n=101	20	3	36	1	15	3	2	21
(100%)	19.875	2.875	35.875	0.875	14.875	2.875	1.875	20.875
*บางบทความสามารถจำแนกได้โดยพื้นที่หรือโดยประเทศ ในขณะที่บางบทความมีการศึกษามากกว่า 1 พื้นที่หรือ 1 ประเทศ								
จำแนกโดยพื้นที่ (Area-based)	Caribbean (3)		Arctic (1)		Asia (2)			
			Mediterranean (6)					
			Europe (1)					
			Baltic Sea (1)					
จำแนกโดยประเทศ (Country-based)	United States of America (14)	Uruguay (2)	Norway (6)	South Africa (2)	China (6)	New Zealand (3)		
	Jamaica (2)	Brazil (1)	Finland (2)	Seychelles (1)	Indonesia (1)	Australia (2)		
	Canada (3)		Spain (11)		Taiwan (3)			
	Bahamas (1)		Italy (3)		South Korea (2)			
	Panama (1)		Denmark (1)		Oman (1)			

ตารางที่ 6 การทบทวนวรรณกรรมจำแนกตามพื้นที่การศึกษา (ต่อ)

	อเมริกาเหนือ	อเมริกาใต้	ยุโรป	แอฟริกา	เอเชีย	โอเชียเนีย	มากกว่า 1 ทวีป	ไม่ระบุสถานที่
จำแนกโดยประเทศ (Country-based)	Honduras (1)		Sweden (1)		Singapore (1)			
			United Kingdom (1)		Turkey (1)			
			French (1)		Maldives (1)			
			Austria (1)		Malaysia (1)			
			Portugal (2)		Japan (1)			
			Netherlands (1)					
			Russia (1)					
			Slovenia (1)					

และเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาที่ผ่านมาในระดับนานาชาติ พบว่า ยังไม่เคยมีการศึกษาในบริบทของประเทศไทยเลยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (รายละเอียดดังตารางที่ 6) ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่างานวิจัยในครั้งต่อไปจะช่วยเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงการวิชาการในระดับนานาชาติ แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาเพิ่มเติมในระดับประเทศทำให้พบว่า ในประเทศไทยเองเคยมีการศึกษาในประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise Tourism) มาแล้ว จำนวน 10 เรื่อง ดังตารางที่ 7 แต่ไม่ปรากฏการศึกษาในด้านนโยบาย จึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยในครั้งต่อไปที่จะช่วยเติมเต็ม Academic Gap ได้ทั้งในระดับชาติและในระดับนานาชาติ

ตารางที่ 7 การศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเรือสำราญในประเทศไทย

ชื่องานวิจัย	แหล่งอ้างอิง
The study of urgent keystones for Thailand's cruise tourism development	(Monpanthong, 2018b)
Guidelines in developing cruise tourism management of Koh Samui district, Surat Thani province	(Kedkaew, 2018)
Environmental dimension from the development of a large cruise port	(Nuntatripob, 2018)
Efficiency of cruise port management: a comparison of Phuket and Singapore	(Monpanthong, 2018a)

ตารางที่ 7 การศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเรือสำราญในประเทศไทย (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	แหล่งอ้างอิง
Problems and obstacles of developing cruise home port in Andaman tourism cluster	(Esichaikul, Chansawang, & Choksuvanich, 2018)
Model Development of Cruise Home Port for Cruise Tourism Extension in Andaman Tourism Cluster of Thailand	(Cheewatragoongit, Boonyasait, & Ngamvichaikit, 2018)
Analytical factors on hybrid port management for cruise tourism	(Monpanthong, 2017)
The guidelines for developing cruise port management of cruise tourism in Thailand: a case study of Laem Chabang port	(Mulkunee, 2017)
Performance of Phuket's port of call management for cruise tourism: An assessment of IPA application	(Monpanthong & Choibamroong, 2016)
The study to support tourism by ocean vessels in Thailand	(Duangphastra, 2002)

และในประเทศไทยเองก็ยังไม่มีการศึกษาในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญในภาพรวมที่จะสามารถยกระดับเป็นนโยบายในระดับประเทศได้ โดยใช้วิธีการศึกษาแบบผสมวิธีร่วมกันระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อต่อยอดองค์ความรู้เก่าที่มีการกำหนดเพียงแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเรือสำราญ พ.ศ. 2561-2570 ที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น โดยศึกษาข้อมูลความเป็นไปได้จากการวิจัยของเฉพาะฝั่งอุปทานเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปจึงเป็นการต่อยอด กล่าวคือเป็นการศึกษาจากทางฝั่งอุปสงค์ เพื่อนำผลการศึกษามายืนยันในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย โดยนอกจากจะใช้ข้อมูลจากงานวิจัยภายในประเทศที่เก็บข้อมูลจากฝั่งอุปทานในครั้งก่อนมาเป็นฐานในการต่อยอดแล้ว ยังทำการทบทวนวรรณกรรมในบริบทของต่างประเทศ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาในต่างประเทศ และนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ทำให้สามารถสรุปรูปแบบ (Theme) การศึกษาวิจัยในบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญในช่วง ค.ศ. 2015 – 2019 ที่ผ่านมา ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในฐานข้อมูลการวิจัยระดับนานาชาติ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็นหลัก (ดังรูปภาพที่ 2) ได้แก่

1. การวิจัยผู้บริโภคหรืออุปสงค์การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Customer Research)
2. การวิจัยฝั่งอุปทานการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Supply-Side Research)
3. การวิจัยสายการเดินทางเรือสำราญ (Cruise Ships Research)

4. การวิจัยในภาพรวมของอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Overview Research)
5. การวิจัยการจัดการบุคลากรในอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Employee Management Research)

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกแหล่งข้อมูลและคำค้น แหล่งอ้างอิง: ISI Database – SSCI by Categories “Hospitality Leisure Sport and Tourism” จาก: ม.ค. 2015 – ธ.ค. 2019 (5 ปี)	ขั้นตอนที่ 2 การบันทึกผลลัพธ์เบื้องต้น แสดงผลการสืบค้นด้วยคำสำคัญครั้งที่ 1 พบ 22 วารสาร รวม = 101 บทความ
ขั้นตอนที่ 3 การคัดกรองบทความที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งประเภทของบทความ โดยจำแนกตามประเด็นการวิจัยออกได้เป็น 5 หมวด ดังนี้ 1. Customer Research (45 บทความ) 2. Supply-Side Research (35 บทความ) 3. Cruise Ships Research (12 บทความ) 4. Overview Research (7 บทความ) 5. Employee Management Research (2 บทความ)	ขั้นตอนที่ 4 การแสดงผลการคัดกรองบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกบทความทั้ง 5 หมวด สำหรับประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตได้ดังนี้ ☐ หมวดที่ 1 ปรับใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแนวคิดด้านอุปสงค์ (Demand-Based Concept) (45) ☐ หมวดที่ 2-4 ปรับใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพและแนวคิดด้านอุปทาน (Supply-Based Concept) (56)

ภาพที่ 2 สรุปผลการศึกษา

ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือสำราญในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การศึกษาวิจัยที่มีการผสมตัวแปรทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานในภาพรวมนั้นมีอยู่ในบริบทข้างต้นน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาด้านอุปสงค์ที่ผ่านมามีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นเฉพาะในหัวข้อการเพิ่มความภักดีของลูกค้าและการรักษาลูกค้า ซึ่งถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับผู้ให้บริการมาอย่างยาวนานยังคงมีความกระจัดกระจาย (Toh, Rivers, & Ling, 2005) มีการยืนยันถึงข้อมูลที่ว่า การดึงดูดลูกค้าใหม่มีค่าใช้จ่ายมากกว่าการรักษาลูกค้าเดิมมากถึง 3-5 เท่า (Jang & Mattila, 2005; Kotler, Bowen, & Makens, 2003; O'Brien & Jones, 1995; Rungroueng & Suveatwatanakul, 2015b) นอกจากนี้ Reichheld and Sasser (1990) ยังระบุถึงข้อได้เปรียบด้านต้นทุนดังกล่าวมาจากการบริการ/การตลาดที่ลดลง ความอ่อนไหวต่อราคาของลูกค้าที่ลดลง การใช้จ่ายของลูกค้าที่เพิ่มขึ้น และคำแนะนำแบบปากต่อปาก ดังนั้น ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงในปัจจุบัน การรักษาลูกค้าที่สามารถลดต้นทุนและสร้างผลกำไรมากขึ้นจึงกลายเป็นกุญแจสำคัญในการอยู่รอดและความสำเร็จของบริษัทที่ให้บริการ (Reichheld, Robert, & Hopton, 2000; Rungroueng, 2015, 2016; Rungroueng & Suveatwatanakul, 2015a; Varki & Colgate, 2001) อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่ตรวจสอบด้านอุปทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาที่รวมตัวแปรระหว่างด้านอุปสงค์และอุปทานเข้าด้วยกันเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์นั้นยังมีเพียงส่วนน้อย งานวิจัยในอนาคตจึงควรมุ่งที่จะเติมเต็มช่องว่างนี้ในการวิจัยและศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณภาพของท่าเรือสำราญกับจุดหมายปลายทาง (ตัวแปรด้านอุปทาน) คุณค่าที่รับรู้และความพึงพอใจโดยรวม (ตัวแปรตัวกลาง) และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของการท่องเที่ยวเรือสำราญของผู้โดยสารหรือนักท่องเที่ยว (ตัวแปรด้านอุปสงค์) (Rungroueng, 2020; Rungroueng & Monpanthong, 2021)

ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ในจำนวนบทความวิจัยที่อยู่ในฐานข้อมูลวิจัย Web of Science – ISI SSCI ที่มีค่า Impact Factors ในระดับสูง พบว่ามีองค์ประกอบของกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) การรับรู้คุณภาพของท่าเรือ (Perceived Port Quality) การรับรู้คุณภาพของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Perceived Destination Quality) 2) ตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ การรับรู้คุณค่าการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย (Perceived Value of Thailand Cruise Tourism) ความพึงพอใจโดยรวมของการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย (Overall Satisfaction of Thailand Cruise Tourism) 3) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในอนาคตของนักท่องเที่ยวเรือสำราญ (Behavioral Intention of Cruise Passenger) ผ�วกับการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย และปัจจัยที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวเรือสำราญได้ในอนาคต มาเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย ผ่านนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยในการวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

และนำมาปรับใช้ในการศึกษาวิจัยในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนที่ 1 การวิจัยผู้บริโภคหรืออุปสงค์การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Customer Research) นำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาวิจัยในระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และใช้เป็นแนวคิดด้านอุปสงค์ (Demand-Based Concept) โดยการสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้ เพื่อเติมเต็มช่องว่างในการวิจัยของประเทศไทย และเพื่อตอบโจทย์การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย หรือการทดสอบโมเดลความสัมพันธ์ของตัวแปรในประเด็นข้างต้น สำหรับส่วนที่ 2 การวิจัยฝั่งอุปทานการท่องเที่ยวเรือสำราญ (Supply-Side Research), การวิจัยสายการเดินเรือสำราญ (Cruise Ships Research), การวิจัยในภาพรวมของอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Overview Research), และการวิจัยการจัดการบุคลากรในอุตสาหกรรมเรือสำราญ (Employee Management Research) นำมาประยุกต์ใช้เป็นประเด็นในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย โดยใช้เป็นแนวคิดด้านอุปทาน (Supply-Based Concept) ในการสังเคราะห์ตัวแปรด้านอุปทานในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ต่อไป เพื่อเสนอแนะเป็นนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยต่อไปในอนาคต โดยใช้การศึกษาวิจัยอย่างเต็มรูปแบบมากำหนดเป็นนโยบายซึ่งดำเนินการสังเคราะห์ผลการศึกษารวมทั้งระเบียบวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เปรียบเสมือนการศึกษาทั้งในระดับกว้างและในระดับเชิงลึก เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยต่อไป

References

- Ahn, J. (2019). Corporate social responsibility signaling, evaluation, identification, and revisit intention among cruise customers. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(11), 1634-1647.
- Ahn, J. & Back, K.J. (2019). Cruise brand experience: Functional and wellness value creation in tourism business. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(5), 2205-2223.

- Brida, J.G., Bukstein, D. & Tealde, E. (2015). Exploring cruise ship passenger spending patterns in two Uruguayan ports of call. *Current Issues in Tourism*, 18(7), 684-700.
- Brida, J.G., Lanzilotta, B. Moreno, L. & Santinaque, F. (2018). A non-linear approximation to the distribution of total expenditure distribution of cruise tourists in Uruguay. *Tourism Management*, 69, 62-68.
- Buzova, D., Sanz-Blas, S. & Cervera-Taulet, A. (2019). Tour me onshore: Understanding cruise tourists' evaluation of shore excursions through text mining. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 17(3), 356-373.
- Cardenas-Garcia, P.J., Pulido-Fernandez, J.I. & Pulido-Fernandez, M. D. (2016). The influence of tourist satisfaction on tourism expenditure in emerging urban cultural destinations. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(4), 497-512.
- Cashman, D. (2017). The most atypical experience of my life: The experience of popular music festivals on cruise ships. *Tourist Studies*, 17(3), 245-262.
- Castillo-Manzano, J.I., Castro-Nuno, M. & Lopez-Valpuesta, L. (2018). When Las Vegas takes to the sea: New trends in cruising. *Tourism Economics*, 24(1), 135-140.
- Castillo-Manzano, J.I. & Lopez-Valpuesta, L. (2018). What does cruise passengers' satisfaction depend on? Does size really matter? *International Journal of Hospitality Management*, 75, 116-118.
- Castillo-Manzano, J.I., Lopez-Valpuesta, L. & Alanis, F.J. (2015). Tourism managers' view of the economic impact of cruise traffic: the case of southern Spain. *Current Issues in Tourism*, 18(7), 701-705.
- Chang, Y.T., Lee, S. & Park, H. (2017). Efficiency analysis of major cruise lines. *Tourism Management*, 58, 78-88.
- Chaos, S.R., Roca, D.P., Marchan, S.S. & Conejo, A.S.A. (2018). Cruise passenger impacts on mobility within a port area: Case of the Port of Barcelona. *International Journal of Tourism Research*, 20(2), 147-157.
- Cheewatragoongit, A., Boonyasait, S. & Ngamvichaikit, A. (2018). *Model development of cruise home port for cruise tourism extension in andaman tourism cluster of Thailand*. Prague, Czech Republic: Proceedings of the 12th MAC.
- Chen, C.A. (2016). How can Taiwan create a niche in Asia's cruise tourism industry? *Tourism Management*, 55, 173-183.
- Chen, J. M. & Nijkamp, P. (2018). Itinerary planning: Modelling cruise lines' lengths of stay in ports. *International Journal of Hospitality Management*, 73, 55-63.
- Chen, J.M., Petrick, J.F., Papathanassis, A. & Li, X.J. (2019). A meta-analysis of the direct economic impacts of cruise tourism on port communities. *Tourism Management Perspectives*, 31, 209-218.

- Chen, J.M., Zhang, J.Z. & Nijkamp, P. (2016). A regional analysis of willingness-to-pay in Asian cruise markets. *Tourism Economics*, 22(4), 809-824.
- Chen, J.S. & Wang, W. (2015). Foreign labours in Arctic destinations: seasonal workers' motivations and job skills. *Current Issues in Tourism*, 18(4), 350-360.
- Cooper, D., Holmes, K., Pforr, C. & Shanka, T. (2019). Implications of generational change: European river cruises and the emerging Gen X market. *Journal of Vacation Marketing*, 25(4), 418-431.
- Cusano, M.I., Ferrari, C. & Tei, A. (2017). Port hierarchy and concentration: Insights from the Mediterranean cruise market. *International Journal of Tourism Research*, 19(2), 235-245.
- Dai, T.C., Hein, C. & Zhang, T. (2019). Understanding how Amsterdam city tourism marketing addresses cruise tourists' motivations regarding culture. *Tourism Management Perspectives*, 29, 157-165.
- Dawson, J., Stewart, E.J., Johnston, M.E. & Lemieux, C.J. (2016). Identifying and evaluating adaptation strategies for cruise tourism in Arctic Canada. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(10), 1425-1441.
- De Cantis, S., Ferrante, M., Kahani, A. & Shoval, N. (2016). Cruise passengers' behavior at the destination: Investigation using GPS technology. *Tourism Management*, 52, 133-150.
- De Grosbois, D. (2016). Corporate social responsibility reporting in the cruise tourism industry: a performance evaluation using a new institutional theory based model. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(2), 245-269.
- Del Chiappa, G. & Abbate, T. (2016). Island cruise tourism development: a resident's perspective in the context of Italy. *Current Issues in Tourism*, 19(13), 1372-1385.
- Del Chiappa, G., Lorenzo-Romero, C. & Gallarza, M. (2018). Host community perceptions of cruise tourism in a homeport: A cluster analysis. *Journal of Destination Marketing & Management*, 7, 170-181.
- Dowling, R.K. (2006). *Cruise ship tourism*. London: CAB International.
- Duangphastra, C. (2002). *The study to support tourism by ocean vessels in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Esichaikul, R., Chansawang, R. & Choksuvanich, W. (2018). Problems and obstacles of developing cruise home port in Andaman tourism cluster. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 38(4), 81-106. (In Thai)
- European Commission. (2009). *Tourist facilities in ports: The economic factor*. Antwerp, Belgium: Policy Research Corporation.

- Fernandez-Morales, A. & Cisneros-Martinez, J. D. (2019). Seasonal concentration decomposition of cruise tourism demand in Southern Europe. *Journal of Travel Research*, 58(8), 1389-1407.
- Ferrante, M., De Cantis, S. & Shoval, N. (2018). A general framework for collecting and analysing the tracking data of cruise passengers at the destination. *Current Issues in Tourism*, 21(12), 1426-1451.
- Font, X., Guix, M. & Bonilla-Priego, M. J. (2016). Corporate social responsibility in cruising: Using materiality analysis to create shared value. *Tourism Management*, 53, 175-186.
- Gibson, P. (2006). *Cruise operations management*. Burlington: Butterworth-Heinemann.
- Gossling, S., Scott, D. & Hall, C. M. (2015). Inter-market variability in CO2 emission-intensities in tourism: Implications for destination marketing and carbon management. *Tourism Management*, 46, 203-212.
- Gouveia, S., Rebelo, J., Lourenco-Gomes, L. & Guedes, A. (2017). International demand for the Douro (Portugal) river cruises: A gravity model approach. *Tourism Economics*, 23(8), 1679-1686.
- Guerra, M. & Dawson, S. M. (2016). Boat-based tourism and bottlenose dolphins in Doubtful Sound, New Zealand: The role of management in decreasing dolphin-boat interactions. *Tourism Management*, 57, 3-9.
- Gutberlet, M. (2019). 'In a rush': Time-space compression and its impacts on cruise excursions. *Tourist Studies*, 19(4), 520-548.
- Han, H. et al. (2019). Halal tourism: travel motivators and customer retention. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(9), 1012-1024.
- Han, H. & Hyun, S.S. (2019). Cruise travel motivations and repeat cruising behaviour: Impact of relationship investment. *Current Issues in Tourism*, 22(7), 786-805.
- Hillmer-Pegram, K. (2016). Integrating Indigenous values with capitalism through tourism: Alaskan experiences and outstanding issues. *Journal of Sustainable Tourism*, 24 (8-9), 1194-1210.
- Hung, K. (2018). Understanding the cruising experience of Chinese travelers through photo-interviewing technique and hierarchical experience model. *Tourism Management*, 69, 88-96.
- Hung, K., Wang, S., Guillet, B.D., & Liu, Z.P. (2019). An overview of cruise tourism research through comparison of cruise studies published in English and Chinese. *International Journal of Hospitality Management*, 77, 207-216.
- Jacobsen, J.K.S., Iversen, N.M. & Hem, L.E. (2019). Hotspot crowding and over-tourism: Antecedents of destination attractiveness. *Annals of Tourism Research*, 76, 53-66.

- Jang, D. & Mattila, A. S. (2005). An examination of restaurant loyalty programs: What kinds of rewards do customers prefer? *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17(5), 402-408.
- Jirasek, I. & Hurych, E. (2019). Experience of long-term transoceanic sailing: Cape Horn example. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism-Research Planning and Management*, 28.
- Jones, R.V. (2011). Motivations to Cruise An Itinerary and Cruise Experience Study. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 18(1), 30-40.
- Jordan, E.J. (2015). Planning as a coping response to proposed tourism development. *Journal of Travel Research*, 54(3), 316-328.
- Jordan, E.J., Vogt, C.A. & DeShon, R.P. (2015). A stress and coping framework for understanding resident responses to tourism development. *Tourism Management*, 48, 500-512.
- Kang, J., Manthiou, A., Kim, I. & Hyun, S.S. (2016). Recollection of the sea cruise: The role of cruise photos and other passengers on the ship. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(9), 1286-1308.
- Karlis, T. & Polemis, D. (2018). Cruise homeport competition in the Mediterranean. *Tourism Management*, 68, 168-176.
- Kedkaew, P. (2018). *Guidelines in developing cruise tourism management of Koh Samui district, Surat Thani province*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Kizielewicz, J. (2012). Theoretical considerations on understanding of the phenomenon of maritime tourism in Poland and the world. *Scientific Journals*, 31(103), 108-116.
- Koseoglu, M.A., Okumus, F., Putra, E.D., Yildiz, M. & Dogan, I.C. (2019). Conceptual structure of lodging-context studies: 1990-2016. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 43(4), 573-594.
- Kotler, P., Bowen, J. & Makens, J. (2003). *Marketing for hospitality and tourism*. 3rd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Lamers, M. & Pashkevich, A. (2018). Short-circuiting cruise tourism practices along the Russian Barents Sea coast? The case of Arkhangelsk. *Current Issues in Tourism*, 21(4), 440-454.
- Lamers, M., van der Duim, R. & Spaargaren, G. (2017). The relevance of practice theories for tourism research. *Annals of Tourism Research*, 62, 54-63.
- Larsen, S. & Wolff, K. (2016). Exploring assumptions about cruise tourists' visits to ports. *Tourism Management Perspectives*, 17, 44-49.

- Lasso, A. & Dahles, H. (2018). Are tourism livelihoods sustainable? Tourism development and economic transformation on Komodo Island, Indonesia. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(5), 473-485.
- Le, T.H. & Arcodia, C. (2018). Risk perceptions on cruise ships among young people: Concepts, approaches and directions. *International Journal of Hospitality Management*, 69, 102-112.
- Lebrun, A.M. (2015). Representation of cruise: Cruisers and noncruisers cross views. *International Journal of Tourism Research*, 17(5), 511-520.
- Lee, M.K. & Yoo, S.H. (2015). Using a choice experiment (CE) to value the attributes of cruise tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 32(4), 416-427.
- Lee, S. & Brezina, S. (2016). Cruise line efficiency: An analysis of seven cruise lines' operational efficiency. *Tourism Economics*, 22(5), 1075-1086.
- Lemmetyinen, A., Dimitrovski, D., Nieminen, L. & Pohjola, T. (2016). Cruise destination brand awareness as a moderator in motivation-satisfaction relation. *Tourism Review*, 71(4), 245-258.
- Lin, L.P., Yu, C.Y., & Chang, F.C. (2018). Determinants of CSER practices for reducing greenhouse gas emissions: From the perspectives of administrative managers in tour operators. *Tourism Management*, 64, 1-12.
- Liu-Lastres, B., Schroeder, A. & Pennington-Gray, L. (2019). Cruise line customers' responses to risk and crisis communication messages: An application of the risk perception attitude framework. *Journal of Travel Research*, 58(5), 849-865.
- Liu, B.J., Pennington-Gray, L. & Krieger, J. (2016). Tourism crisis management: Can the extended parallel process model be used to understand crisis responses in the cruise industry? *Tourism Management*, 55, 310-321.
- Liu, C.H. (2018). Schemes for enhancing Taiwanese cruise PAK relationships using the hybrid MADM model. *Tourism Management*, 69, 510-522.
- Liu, M.X. (2006). *Customer relationship management in Asia/Pacific cruise industry*. England: University of Nottingham.
- Losada, N. & Mota, G. (2019). 'Slow down, your movie is too fast': Slow tourism representations in the promotional videos of the Douro region (Northern Portugal). *Journal of Destination Marketing & Management*, 11, 140-149.
- Lyu, J.Y., Hu, L., Hung, K. & Mao, Z.X. (2017). Assessing servicescape of cruise tourism: The perception of Chinese tourists. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 29(10), 2556-2572.
- Ma, M.Z., Fan, H.M. & Zhang, E.Y. (2018). Cruise homeport location selection evaluation based on grey-cloud clustering model. *Current Issues in Tourism*, 21(3), 328-354.

- MacNeill, T. & Wozniak, D. (2018). The economic, social, and environmental impacts of cruise tourism. *Tourism Management*, 66, 387-404.
- Marcussen, C.H. (2017). Visualising the network of cruise destinations in the Baltic Sea - a multidimensional scaling approach. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(2), 208-222.
- Marksel, M., Tominc, P. & Bozicnik, S. (2017). Cruise passengers' expenditures: The case of port of Koper. *Tourism Economics*, 23(4), 890-897.
- Martin, J.C., Moreira, P. & Roman, C. (2019). A hybrid-fuzzy segmentation analysis of residents' perception towards tourism in Gran Canaria. *Tourism Economics*.
- McFarlane-Morris, S. (2019). Come this close, but no closer!? Enclave tourism development and social change in Falmouth, Jamaica. *Journal of Tourism and Cultural Change*.
- Miles, S. (2019). Immersive narratives of 'self-work' in an experience society: understanding the cruise ship experience. *Leisure Studies*, 38(4), 523-534.
- Monpanthong, P. (2017). Analytical factors on hybrid port management for cruise tourism. *WMS Journal of Management*, 6(3), 107-124. (In Thai)
- Monpanthong, P. (2018a). Efficiency of cruise port management: a comparison of Phuket and Singapore. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 26(4). 2787-2808.
- Monpanthong, P. (2018b). *The study of urgent keystones for Thailand's cruise tourism development*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF). (In Thai)
- Monpanthong, P. & Choibamroong, T. (2016). Performance of Phuket's port of call management for cruise tourism: An assessment of IPA application. *WMS Journal of Management*, 4(1), 1-11. (In Thai)
- Mulkunee, S. (2017). *The guidelines for developing cruise port management of cruise tourism in Thailand: a case study of Laem Chabang port*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Nelson, V. (2019). Liminality and difficult heritage in tourism. *Tourism Geographies*, 22(2), 298-318.
- Niavis, S. & Tsiotas, D. (2018). Decomposing the price of the cruise product into tourism and transport attributes: Evidence from the Mediterranean market. *Tourism Management*, 67, 98-110.
- Nuntatripob, N. (2018). *Environmental dimension from the development of a large cruise port*. Bangkok: Office of the Secretariat of the House of Representatives. (In Thai)
- O'Brien, L. & Jones, C. (1995). Do rewards really create loyalty? *Long range planning*, 28(4), 130.

- Ogawa, Y., Tanase, Y., Nagayama, J., Higuchi, Y. & Yoshida, S. (2009). *Promotion of cruise tourism: Promoting the tourism industry in the future*. Hanoi: Vietnam National University.
- Ozturk, U.A. & Gogtas, H. (2016). Destination attributes, satisfaction, and the cruise visitor's intent to revisit and recommend. *Tourism Geographies*, 18(2), 194-212.
- Paananen, K. & Minoia, P. (2019). Cruisers in the city of Helsinki: Staging the mobility of cruise passengers. *Tourism Geographies*, 21(5), 801-821.
- Papathanassis, A. (2019). Current issues in cruise tourism: Deconstructing the 6th International Cruise Conference. *Current Issues in Tourism*, 23(14), 1711-1717.
- Park, S., Ok, C. & Chae, B. (2016). Using Twitter data for cruise tourism marketing and research. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 33(6), 885-898.
- Penco, L., Profumo, G., Remondino, M. & Bruzzi, C. (2019). Critical events in the tourism industry: factors affecting the future intention to take a cruise. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(9), 3547-3566.
- Perea-Medina, B., Rosa-Jimenez, C. & Andrade, M.J. (2019). Potential of public transport in regionalisation of main cruise destinations in Mediterranean. *Tourism Management*, 74, 382-391.
- Pino, J.F.B. & Tovar, B. (2019). Explaining cruisers' shore expenditure through a latent class tobit model: Evidence from the Canary Islands. *Tourism Economics*, 25(7), 1105-1133.
- Radic, A. (2019). Towards an understanding of a child's cruise experience. *Current Issues in Tourism*, 22(2), 237-252.
- Reichheld, F.F., Robert, G. & Hopton, C. (2000). The loyalty effect-the relationship between loyalty and profits. *European business journal*, 12(3), 134.
- Reichheld, F.F. & Sasser, W.E. (1990). Zero defections: Quality comes to services. *Harvard business review*, 68(5), 105-111.
- Rink, B. (2020). Liminality at-sea: cruises to nowhere and their metaworlds. *Tourism Geographies*, 22(2), 392-412.
- Robles, L.T., Galvao, C.B., & Pereira, S.R. (2015). Cruise shipping in Brazil: An emergent or established market? *Tourism Management Perspectives*, 16, 298-305.
- Rungroueng, T. (2015). *Employee competencies in MICE Industry for increasing brand loyalty behavior of participant*. Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Rungroueng, T. (2016). *Guidelines for developing employees in MICE Industry based on conceptual framework of competencies*. Bangkok: National Academic Conference, Kasetsart University. (In Thai)

- Rungroueng, T. (2020). *Research proposal of Thailand cruise tourism development policy*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Rungroueng, T. & Monpanthong, P. (2021). *Developing conceptual framework of Thailand cruise tourism development policy*. Bangkok: PNational Research Council of Thailand (NRCT).
- Rungroueng, T. & Suveatwatanakul, C. (2015a). *Developing conceptual framework of guidelines for developing employee competencies in MICE industry for increasing brand loyalty behavior of participant*. Phayao: Phayao Research National Academic Conference, Phayao University. (In Thai)
- Rungroueng, T. & Suveatwatanakul, C. (2015b). MICE Industry employee competencies and loyalty of participant. *Journal of International and Thai Tourism*, 11(2), 116-147. (In Thai)
- Sanz-Blas, S. & Buzova, D. (2016). Guided tour influence on cruise tourist experience in a port of call: An eWOM and questionnaire-based approach. *International Journal of Tourism Research*, 18(6), 558-566.
- Sanz-Blas, S., Buzova, D. & Carvajal-Trujillo, E. (2017). Investigating the moderating effect of information sources on cruise tourist behaviour in a port of call. *Current Issues in Tourism*, 20(2), 120-128.
- Sanz-Blas, S., Buzova, D. & Carvajal-Trujillo, E. (2019). Familiarity and visit characteristics as determinants of tourists' experience at a cruise destination. *Tourism Management Perspectives*, 30, 1-10.
- Satta, G., Parola, F., Penco, L. & Persico, L. (2015). Word of mouth and satisfaction in cruise port destinations. *Tourism Geographies*, 17(1), 54-75.
- Skrede, O. & Tveteraas, S. L. (2019). Cruise spillovers to hotels and restaurants. *Tourism Economics*, 25(8), 1286-1301.
- Sorokina, E., Wang, Y.C. & Cobos, L.M. (2018). Towards constructing the meaning of "aggressive hospitality". *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(8), 1043-1057.
- Stangl, B., Prayag, G. & Polster, L. (2019). Segmenting visitors' motivation, price perceptions, willingness to pay and price sensitivity in a collaborative destination marketing effort. *Current Issues in Tourism*.
- Sun, X.D., Kwortnik, R. & Gauri, D.K. (2018). Exploring behavioral differences between new and repeat cruisers to a cruise brand. *International Journal of Hospitality Management*, 71, 132-140.
- Tang, C.Z., Weaver, D., Shi, F.F., Huang, M.F. & Liu, Y. (2019). Constraints to domestic ocean cruise participation among higher income Chinese adults. *International Journal of Tourism Research*, 21(4), 519-530.

- Tao, S. & Kim, H.S. (2019). Cruising in Asia: what can we dig from online cruiser reviews to understand their experience and satisfaction. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(6), 514-528.
- Thurau, B., Seekamp, E., Carver, A.D. & Lee, J.G. (2015). Should cruise ports market ecotourism? A comparative analysis of passenger spending expectations within the Panama Canal Watershed. *International Journal of Tourism Research*, 17(1), 45-53.
- Tiago, F., Couto, J., Faria, S. & Borges-Tiago, T. (2018). Cruise tourism: Social media content and network structures. *Tourism Review*, 73(4), 433-447.
- Toh, R.S., Rivers, M.J. & Ling, T.W. (2005). Room occupancies: Cruise lines out-do the hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 24(1), 121-135.
- UNWTO. (2012a). *Asia Pacific newsletter issue 25*. Madrid, Spain: UNWTO.
- UNWTO. (2016). *UNWTO Annual Report 2016*. Madrid: UNWTO.
- Van Bets, L.K.J., Lamers, M.A.J. & van Tatenhove, J.P.M. (2017). Collective self-governance in a marine community: Expedition cruise tourism at Svalbard. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(11), 1583-1599.
- Vanolo, A. & Cattani, N. (2017). Selling cruises: Gender and mobility in promotional brochures. *Tourist Studies*, 17(4), 406-425.
- Varki, S. & Colgate, M. (2001). The role of price perceptions in an integrated model of behavioral intentions. *Journal of Service Research*, 3(3), 232-240.
- Vaya, E., Garcia, J.R., Murillo, J., Romani, J. & Surinach, J. (2018). Economic impact of cruise activity: the case of Barcelona. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 35(4), 479-492.
- Walker, K. & Moscardo, G. (2016). Moving beyond sense of place to care of place: The role of indigenous values and interpretation in promoting transformative change in tourists' place images and personal values. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(8-9), 1243-1261.
- Wall-Reinius, S., Ioannides, D. & Zampoukos, K. (2019). Does geography matter in all inclusive resort tourism? Marketing approaches of Scandinavian tour operators. *Tourism Geographies*, 21(5), 766-784.
- Weaver, A. (2019). Selling bubbles at sea: Pleasurable enclosure or unwanted confinement? *Tourism Geographies*, 21(5), 785-800.
- Weaver, D.B., & Lawton, L.J. (2017). The cruise shorescape as contested tourism space: Evidence from the warm-water pleasure periphery. *Tourism Management Perspectives*, 24, 117-125.

- Whyte, L.J. (2017). Understanding the relationship between push and pull motivational factors in cruise tourism: A canonical correlation analysis. *International Journal of Tourism Research*, 19(5), 557-568.
- Whyte, L.J. (2018). Eliciting cruise destination attributes using repertory grid analysis. *Journal of Destination Marketing & Management*, 10, 172-180.
- Willis, R. (2012). *Development of the cruise industry from a global and Hong Kong perspectives and key characteristics of cruising*. Hong Kong: The Hong Kong Association of Travel Agents and International Travel Expo.
- Yin, C. Y. & Poon, P. (2016). The impact of other group members on tourists' travel experiences A study of domestic package tours in China. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 28(3), 640-658.
- Zhang, Z.Q., Ye, Q., Song, H.Y. & Liu, T. (2015). The structure of customer satisfaction with cruise-line services: An empirical investigation based on online word of mouth. *Current Issues in Tourism*, 18(5), 450-464.